

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 2 0 2 5 1 1 2 1

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Obča zgodovina

Sobota, 29. avgust 2020 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**.

Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

Razvoj demokracije

1. Parlamentarna demokracija je politični sistem, ki temelji na delitvi oblasti na tri veje.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A Sistem z delitvijo na tri dele zagotavlja medsebojni nadzor in omejuje možnost zlorabe oblasti.
- B Izvršna veja oblasti je policija.
- C Sodobna demokracija na ravni države je predvsem neposredna demokracija.
- D Pomemben element demokracije je svoboda medijev.
- E Demokracija naj bi varovala človekove pravice in svoboščine.
- F V demokratičnih ureditvah prevladuje politično enostrankarstvo.

(3 točke)

2. Na mirovni konferenci v Parizu so se zbrale udeleženske prve svetovne vojne, razen poraženih držav in Rusije.

Členi od 160–213 so urejali vprašanja nemške armade, tako kopnih kot pomorskih sil, ki je lahko odtlej imela največ 100.000 mož kopne vojske, mornarico pa so omejili na 6 linijskih ladij, 6 malih križark, 12 rušilcev in 12 torpedovk.

(Vir: 20. stoletje v zgodovinskih virih, besedi in slikah, Evropa in svet med obema vojnama, str. 13. DZS. Ljubljana, 1996)

- 2.1. Glede na zgornje besedilo navedite, katere ukrepe so sprejeli na konferenci glede nemške vojske.

- 2.2. Navedite še dve drugi vsebinsko različni določbi, ki ju je mirovna pogodba naložila Nemčiji.

- 2.3. Pojasnite, zakaj imenujemo ureditev Evrope po prvi svetovni vojni »versajska Evropa«.

(3 točke)

3. Na spremembe v britanski notranji politiki so vplivale spremenjene razmere v kolonializmu in gospodarstvu po prvi svetovni vojni.

3.1. Katere stranke so imele vodilno vlogo v britanskem parlamentu v času med obema vojnama?

3.2. Pojasnite eno značilnost britanske zunanje politike v tridesetih letih 20. stoletja.

(2 točki)

4. Kriza demokracije med obema vojnama je omogočala vzpone totalitarnih in avtoritarnih diktatur. Pri reševanju si pomagajte s slikama 6 in 7 v barvni prilogi.

4.1. Navedite pet držav, v katerih so do leta 1939 zavladali avtoritarni režimi.

4.2. Pojasnite enega izmed razlogov za neuspeh demokracije.

(2 točki)

5. Po prvi svetovni vojni se je v Italiji povzpela na oblast fašistična stranka pod vodstvom Benita Mussolinija.

Povežite pojma na desni z njihovimi značilnostmi, tako da na črto v stolpcu na levi vpišete ustrezno črko.

_____ prepoved vseh strank, razen fašistične

_____ povezovanje delavcev in delodajalcev

_____ stroga cenzura medijev

_____ družbeno-ekonomski sistem

K korporativizem

T totalitarizem

(2 točki)

6. Vojna in revščina sta razmere v carski Rusiji zaostri do skrajnosti, februarja 1917 je v Petrogradu izbruhnila revolucija.

Svojo zaprisego ob kronanju je izpolnjeval trmasto in ozkosrčno, kot bi ga bilo strah, da ga bo kaznoval Bog (ali žena), če mu ne bo uspelo vladati kot Ivan Grozni. /.../ Dvajset let se ni menil za nauk zgodovine ne za rotenje nešteti svetovalcev, ki so ga vsi opozarjali na dejstvo, da bo lahko svoj prestol rešil edino tako, da bo dopustil vzpostavitev ljudstvu odgovorne vlade.

(Vir: Figes, O., 2013: Tragedija ljudstva, Ruska revolucija 1891–1924, str. 278. Modrijan. Ljubljana)

- 6.1. Navedite ime carja, opisanega v zgornjem besedilu.
- 6.2. Pojasnite, zakaj vladar ni želel vpeljati reform, ki bi državo spremenile v ustavno monarhijo.

(2 točki)

7. Aprila 1917 se je v Rusijo vrnil boljševiški voditelj Vladimir Lenin, ki je svoje videnje prihodnosti države predstavil v programu.

Široki sloji množičnih predstavnikov revolucionarnega brambovstva nedvomno iskreno mislijo in priznavajo vojno samo kot nujno zlo, ne pa ker žele osvajanja. Zaradi vsega tega je treba posebno temeljito vztrajno in potrpežljivo razlagati, da so v zmoti, pojasnjevati, da je kapital neločljivo zvezan z imperialistično vojno, dokazovati, da je mogoče končati vojno z resnično demokratičnim, ne nasilnim mirom, le tedaj če strmoglavimo kapital.

(Vir: Lenin, V. I., 1949: Izbrana dela, III. zvezek, str. 8. DZS. Ljubljana)

- 7.1. Kako imenujemo program, katerega del je tudi zgornje besedilo?
- 7.2. Glede na zgornje besedilo navedite, katero zahtevo je postavil Lenin glede položaja Rusije v vojni.
- 7.3. Pojasnite eno izmed socialnopolitičnih zahtev boljševikov, zapisanih v tem programu.

(3 točke)

Sodelovanje in konflikti v 20. stoletju

9. 20. stoletje se je začelo v znamenju kriz in vojn, ki so ogrožale svetovni mir.

Slika 3

(Vir: <http://zgodovina.si>. Pridobljeno: 7. 10. 2018.)

- 9.1. Navedite krizna žarišča od začetka 20. stoletja do prve svetovne vojne.

- 9.2. Pojasnite vzroke za izbruh prve svetovne vojne.

(2 točki)

10. Prva svetovna vojna je potekala v znamenju pozicijskega bojevanja. Pri reševanju si pomagajte s sliko 9 v barvni prilogi.

- 10.1. Navedite po dve bitki na posameznem bojišču.

Balkansko bojišče: _____

Zahodno bojišče: _____

Vzhodno bojišče: _____

- 10.2. Pojasnite, zakaj se je te vojne prijelo ime velika vojna.

(2 točki)

11. Leto 1917 je bilo v prvi svetovni vojni iz več razlogov prelomnica.

11.1. Glede na sliko 4 pojasnite, zakaj so ZDA leta 1917 pozivale fante, naj se priključijo marincem.

11.2. Pojasnite, kakšen vpliv je imela odločitev ZDA na potek prve svetovne vojne.

Slika 4

(Vir: <https://www.onlinestores.com/poster-art-of-the-spirit-of-1917.html>. Pridobljeno: 12. 10. 2018.)

(2 točki)

12. Vojna je potekala v znamenju bojev dveh taborov.

Katera politična zveza je bila zmagovalka prve svetovne vojne?

(1 točka)

13. Nekaterim evropskim državam je bilo kljub temu, da je vojna zajela velik del Evrope, prizaneseno.

Navedite evropske države, ki so bile med prvo svetovno vojno nevtralne.

(1 točka)

14. Države podpisnice trojnega pakta so med drugo svetovno vojno na zasedenih območjih uvajale različne okupacijske sisteme. Pri reševanju si pomagajte s sliko 10 v barvni prilogi.

14.1. Navedite tri države, ki so se podpisnicam trojnega pakta priključile do konca leta 1940.

14.2. V katerem delu Evrope je bila nemška okupacijska politika najbolj brutalna?

14.3. Pojasnite, kako je poskušala Nemčija podrejeno Evropo čim bolj gospodarsko izkoristiti.

(3 točke)

15. Prebivalstvo okupiranih držav se je različno odzivalo na okupacijo in okupacijski sistem na svojem ozemlju. Pojavila so se odporiška gibanja in kolaboracija.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A Močna gverilska odporiška gibanja so pogosto organizirale leve politične skupine.
- B Na Poljskem se je razvila močna gospodarska kolaboracija.
- C Najvišjo stopnjo sodelovanja z okupatorjem je predstavljala upravna kolaboracija.
- D Na Nizozemskem, Danskem in v Belgiji so prevladovale aktivne oblike odpora.
- E Na Poljskem sta se razvili dve odporiški gibanji.
- F Francosko odporiško gibanje je bilo razcepljeno na komunistične enote in Resistance.

(3 točke)

16. Vodilne države protifašistične koalicije so med vojno razpravljale o številnih vojaških vprašanjih, tudi o odprtju druge fronte, ki jo je odločno zahtevala Sovjetska zveza.

Na dan D je veter zares prenehal, kakor smo tudi pričakovali, oblaki pa bili dovolj razbiti in v povprečni višini nekje nad 1200 metrov. /.../ Kmalu po polnoči se je začelo bombardiranje in tik pred svitom je 1136 letal poveljstva bombnikov RAF odvrгло 5853 ton bomb na deset obalnih baterij, razvrščenih v Seinskem zalivu med pristaniščema Cherbourgom in Le Havrejem.

(Vir: 20. stoletje v zgodovinskih virih, besedi in slikah, Druga svetovna vojna 1939–1945, str. 33. DZS. Ljubljana, 1996)

- 16.1. S katerim dogodkom se je odprla druga fronta?

- 16.2. Pojasnite, zakaj je bila druga fronta za Sovjetsko zvezo velikega pomena.

(2 točki)

17. Zaradi brutalnosti druge svetovne vojne in daljnosežnih posledic so zmagovalci zahtevali temeljit obračun s poraženci, o čemer priča tudi obtožni govor francoskega državnega tožilca na sodnem procesu v Nürnbergu:

Najsi gre za zločine proti miru ali za vojne zločine, nimamo opraviti z naključno, občasno zločinsko dejavnostjo, /.../ opraviti imamo s sistematično zločinsko dejavnostjo, ta pa posredno in neizogibno izvira iz pošastne doktrine, ki so jo namerno izvajali voditelji nacistične Nemčije.

(Vir: Gabrič, A., Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 74. DZS. Ljubljana)

- 17.1. Katero institucijo so zavezniki ustanovili za kaznovanje vojnih zločincev?

- 17.2. Pojasnite, zakaj so poleg Nürnberga sodni procesi potekali tudi v Tokiu.

(2 točki)

18. Spomladi 1945 so v San Franciscu sprejeli Ustanovno listino Organizacije združenih narodov, katere namen je bil ohranjanje svetovnega miru in mednarodne varnosti.

Povežite organe OZN v desnem stolpcu z njihovimi značilnostmi tako, da na črte v levem stolpcu vpišete ustrezne črke.

_____ pet stalnih članic	G	generalna skupščina
_____ rešuje pravne spore med državami	V	varnostni svet
_____ zastopana vsaka država članica	S	sekretariat
_____ skrbi za administrativno delovanje OZN	H	meddržavno sodišče

(2 točki)

19. Odnose med velesilami po drugi svetovni vojni označujemo z izrazom hladna vojna.

Navedite značilnosti hladne vojne.

(1 točka)

20. Sovjetska zveza je po drugi svetovni vojni razširila svoj vpliv v Evropi.

20.1. Zakaj je Sovjetska zveza državam vzhodne in jugovzhodne Evrope vsilila svojo nadoblast in sistem?

20.2. Pojasnite, kako se je Sovjetska zveza odzvala na odpore proti sovjetizaciji.

(2 točki)

22. Po Stalinovi smrti leta 1953 je val destalinizacije zajel tudi vzhodnoevropske države pod sovjetskim nadzorom.

V dogodke na Madžarskem so se Jugoslovani neposredno zapletli, ko so se Nagy in njegovi sodelavci 4. novembra 1956 zatekli na jugoslovansko ambasado v Budimpešti. Jugoslovansko vodstvo je tedaj celo razmišljalo, da bi madžarskemu premieru ponudilo zatočišče v Jugoslaviji, vendar je naletelo na oster odziv Moskve, ki je zahtevala takojšnjo Nagyovo izročitev sovjetskim oblastem.

(Vir: Gabrič, A., Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 93. DZS. Ljubljana)

- 22.1. Katerega leta je izbruhnila madžarska vstaja?

- 22.2. Navedite vzroke za izbruh vstaje.

- 22.3. Pojasnite, zakaj uporniki niso dobili pomoči zahodnih sil.

(3 točke)

23. Z razmahom hladne vojne se je po svetu, zlasti v državah Afrike in Azije, krepil odpor proti blokovski razdeljenosti sveta.

Na tej konferenci šefov in vlad neblokovskih dežel je bila močno izražena skrb, da grozi svetu kakor nikoli doslej možnost spopada, ki bi se pozneje skoraj zagotovo mogel razviti v svetovno vojno. V času atomskega orožja in kopičenja sredstev za množično uničevanje bi tak spopad in vojna neizogibno povzročila opustošenje doslej neslutene obsega, če ne celo uničenje sveta.

(Vir: 20. stoletje v zgodovinskih virih, besedi in slikah, Utrinki svetovne zgodovine 1945–1990, str. 69–70. DZS. Ljubljana, 1996)

- 23.1. Navedite, kako se imenuje gibanje, opisano v zgornjem besedilu.

- 23.2. Pojasnite, kakšni so bili cilji tega gibanja.

(2 točki)

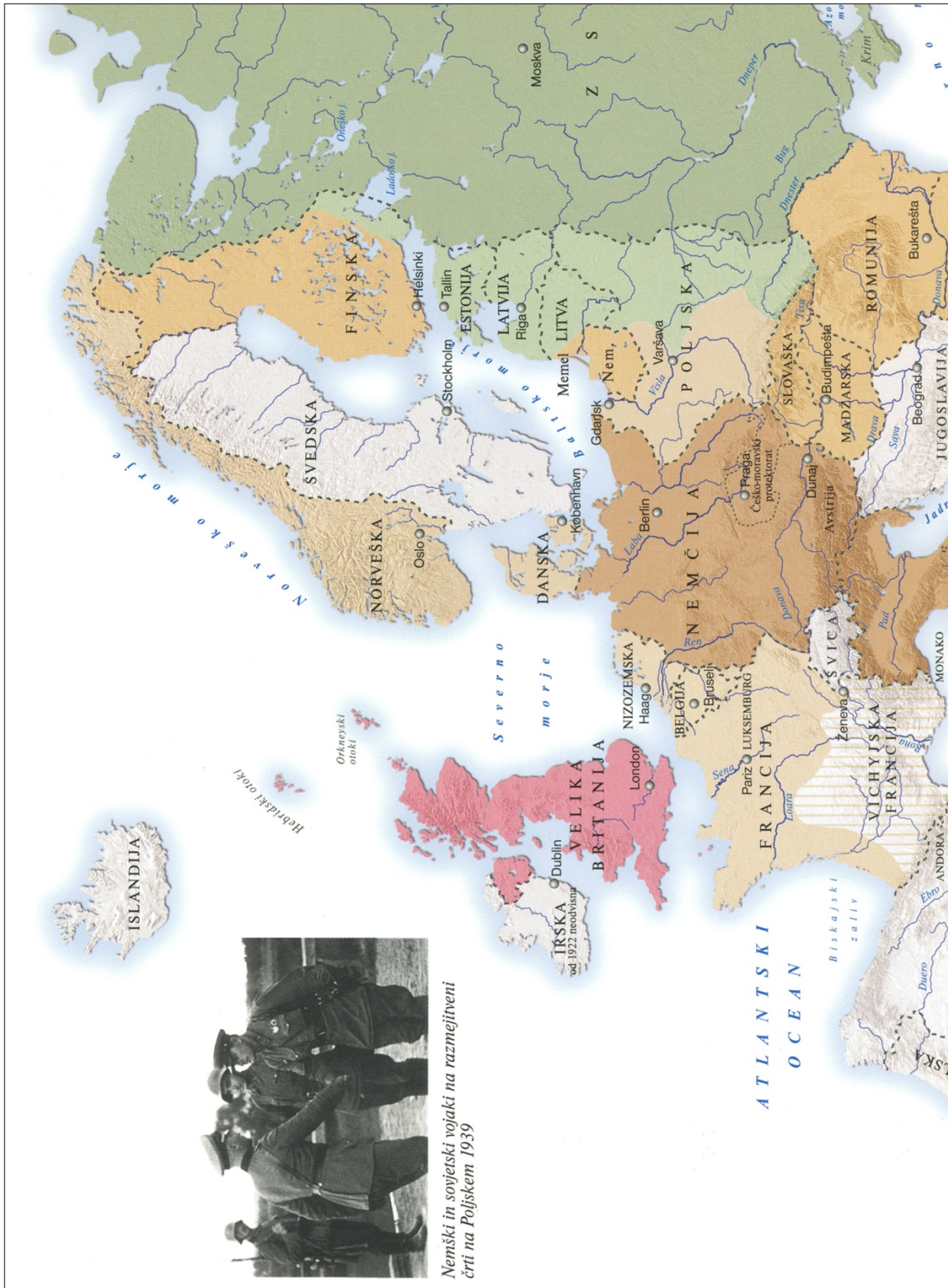

Slika 10: Druga svetovna vojna v Evropi

(Vir: Zgodovinski atlas sveta – Od prazgodovine do 21. stoletja, str. 230. Cankarjeva založba. Ljubljana, 2013)

